

Het belang van Europa:

Brussel en Straatsburg dichterbij dan je denkt

Net terug van een grenzeloos fijne kampeervakantie in Frankrijk krijg ik van het Wiel een goeie vraag op m'n bordje: wat heeft 'Europa' Nederlandse woonwagenebewoners (circa 30.000) te bieden, en kun je dan eens het 'wie, wat en waar' verduidelijken? Dat wil ik graag proberen. Over de economie gaat het daarbij niet. Ik denk dat de 'reizigers om den brode' al in de jaren 80 van de 20e eeuw behoorden tot de pionierende handelaars in de trek naar het oosten, zowel voor als na het vallen van de Muur. Het gaat hier over de betekenis van Europa voor het recht om je cultuur te beleven, zoals het wonen in een wagen, en wanneer dat onterecht geschonden wordt. In deze eerste aflevering staat de Raad van Europa centraal (Straatsburg). Een andere keer over de Europese Unie (Brussel).

Frankrijk

Eerst even over het land waar het leven spreekwoordelijk 'zoet' is en 'God' zou wonen. Ik zie er in de zomer altijd mensen van de reis, onderweg of op kampjes nabij de steden. Op de plaatselijke markten tref je altijd wel mandenmakers of stoelenmatters. Ook dit jaar weer; al gaan de zaken 'dit jaar wel erg slecht', zo vertelden Manouches (Sinti) mij op de braderie van Saint Pourçain, een plaatsje in de buurt van Vichy. In Frankrijk wonen naar schatting vierhonderd duizend 'Gens du voyage', zoals de woonwagenebewoners hier wettelijk genoemd worden sinds 1969. Sinds 2000 is iedere gemeente met meer dan 5000 inwoners verplicht om een kampje aan te leggen voor 50 wagens en zelfs plaatsen voor 'grande passage' voor maximaal 250 caravans. Deze pleister- of trekkersplaatsen zijn voorzien van sanitaire voorzieningen en worden vooral gebruikt tijdens de zomer; bijvoorbeeld voor samenkomsten. Iedereen kent wel de beelden uit de krant van de religieuze beweging 'Vie et Lumière'.

Dat dit ideaal gesproken het geval is, maar dikwijls spaak loopt en uitmondt in heftige disputen, blijkt iedere zomer weer. Soms halen incidenten ook bij ons de pers. Zoals deze keer in het plaatsje Cholet in Bretagne. Het tijdelijke verblijf van honderdvijftig caravans en kampeerwagens werd door de gemeente als 'illegaal' beschouwd. De confrontatie liep ter plekke hoog op, met intimidaties van beide kanten, en in aanwezigheid van de loco-burgemeester. Deze riep zelfs woedend uit: 'Hitler heeft er misschien wel niet genoeg gedood'. Daarmee tekende hij gelijk

zijn eigen vonnis. Hij is van zijn openbare functies en politieke lidmaatschap ontslagen. Temeer daar hij al een soortgelijk akkefietje op zijn kerfstok bleek te hebben in november 2012. Men kon er nu niet meer omheen. Het was een belangrijk signaal, maar de kern van het probleem is er niet mee opgelost.

Hof voor de Rechten van de Mens

Vrijwel overal is het aanbod door autoriteiten van voldoende standplaatsen een groot probleem: of het nu gaat om het wonen in een wagen of om tijdelijk bijeen te komen. In bepaalde gevallen, namelijk wanneer alle andere juridische mogelijkheden in een land geprobeerd zijn, kan 'Straatsburg' uitkomst bieden. In deze Franse stad zetelt de Raad van Europa. Het oudste onderdeel hiervan is het Hof voor de Rechten van de Mens. Dit speciale gerechtshof ziet onder meer toe op de naleving van een internationale overeenkomst die dit jaar 60 jaar bestaat: de Conventie voor de Rechten van de Mens. Van de Mensenrechten Conventie is het discriminatieverbod het meest bekend. Artikel 1, Protocol 12 gaat over het algemene verbod op discriminatie: rechten en wetten gelden voor iedereen, zonder onderscheid des persoons. Artikel 14 garandeert alle rechten en vrijheden die in de Conventie vastgelegd zijn, zonder onderscheid naar geslacht, ras, kleur, taal, religie, politieke of andere mening, nationale of sociale herkomst, verbintenis met een andere nationale minderheid, bezit, geboorte of andere status. Er zijn Franse en Engelse woonwagenebewoners die een zaak tegen hun regering aangespannen hebben

met behulp van goede advocaten en andere support, want het is een tijdrovende aangelegenheid. Zo is er een zaak die al sinds 2007 loopt: Winterstein en anderen tegen Frankrijk (rolnummer 27013/07), over het feit dat zij van hun verblijfplaats verwijderd werden in de l'Oise Vallei, hoewel zij daar al jaren stonden met caravans of in chalets, zonder dat zij vervangende huisvesting aangeboden kregen.

Artikel 8 (het recht op een privé- en familieleven en behuizing) en Artikel 14 (discriminatieverbod) zijn hierbij in het geding.

In Groot-Brittannië (naar schatting 300.000 Gypsy Travellers) zijn zes zaken bij het Hof ingediend, vanwege de belemmeringen om in een wagen te wonen, waarvan één met succes. De kwestie speelde in 2000. Vervolgens werd de zaak bij het Hof ingediend (Connors versus United Kingdom, 2001) en ontvankelijk verklaard (2002). De hoorzitting vond plaats in 2004. Het Hof concludeerde dat de gemeente zich bij de uitzetting van de familie niet aan de vereiste procedures had gehouden en in overtreding was van Artikel 8.

In de vijf andere zaken (1996, 2001) zag het Hof geen grond om de maatregelen die de lokale autoriteiten getroffen hadden te veroordelen, want 'ze waren in overeenstemming met de wet en streefden een legitiem doel na'. In deze gevallen speelde milieubescherming van de betreffende omgeving een rol en het bestemmingsplan.

Sociaal Handvest

Naast de Conventie voor de Rechten van de Mens beschikt de Raad van Europa over het Sociaal Handvest. Onafhankelijke deskundigen vormen het Comité van Sociale Rechten en vellen in korte tijd een oordeel over zaken. Onlangs gebeurde dat in verband met de verwijdering van Belgische Gens du voyage (20.000) van standplaatsen (december 2010-maart 2012: zaak No. 62/2010). De regering overtrad het beginsel van non-discriminatie (Artikel E) in combinatie met het beschikken over gecoördineerd beleid, vooral met betrekking tot huisvesting (Artikel 30). Aanklager was de internationale Federatie voor Mensenrechten (FIDH, Brussel). De Belgische regering was niet gerechtigd om fami-

lies te verwijderen van standplaatsen ook al hadden zij die illegaal ingenomen, aangezien de autoriteiten niet in staat zijn gebleken om voldoende legale standplaatsen (ook in bestemmingsplannen) ter beschikking te stellen. Voor onze burens vormde deze uitspraak aanleiding om serieus werk te maken van een standplaatsenbeleid en met een gedegen Nationaal Actieplan te komen voor de Gens du voyage.

Comité van Ministers

De ministers van Buitenlandse Zaken van alle 47 lidstaten van de Raad van Europa komen regelmatig bijeen en maken met elkaar afspraken, bijvoorbeeld in de vorm van aanbevelingen. Aan dergelijke aanbevelingen heb ik mogen meewerken als lid van de Commissie van Experts (Roma and Travellers). Net als België heeft Nederland internationale afspraken ondertekend, zoals die over het standplaatsenbeleid (Rec2004/14) en over gecoördineerd beleid waarin ook de gemeenschappen zelf inspraak hebben (Rec2008/5).

In het geval van de onttakeling van het woonwagencentrum in Den Haag (2009) is door de advocaat gebruik gemaakt van deze aanbevelingen om de

gemeente te wijzen op haar verantwoordelijkheden. Frappant was de reactie van de lokale autoriteiten hierop: 'deze aanbevelingen zijn gemaakt voor landelijke overheden, hier gaat het echter om lokale overheden'. Een staaltje onwetendheid van een gerenommeerd bureau (Drooglever Fortuyn), dat daar nog mee weg kwam ook!

Conclusie

Het is een taaie, langlopende en arbeidsintensieve materie, maar het is de moeite waard om kennis te nemen van Europese ontwikkelingen die de laatste jaren in het voordeel werken van de mensen van de reis. De Raad van Europa is van oudsher een belangrijke partij, zeker in samenwerking met de Europese Unie. Volgende keer meer over wat de EU in dit opzicht kan bieden.

Tekst: Peter Jorna

Foto: Mandenmaker en hoofd van de familie Simon Winterstein. (Foto: Renaud Joubert)

Bronnen

Hof voor de Rechten van de Mens: zaken en uitspraken in relatie tot het wonen in een wagen

http://www.echr.coe.int/Documents/FS_Roma_ENG.pdf

Sociaal Handvest:

http://www.coe.int/T/DGHL/Monitoring/SocialCharter/Complaints/CC62Merits_en.pdf

Standplaatsen Aanbeveling Rec(2004/14):

<https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=797221&Site=CM>

Beleidsaanbeveling Rec(2008/5):

<https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=1253509&Site=CM>